

ศึกษาการทำพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

A STUDY OF THE RITE IN THERAVADA BUDDHISM

พระแดนชัย สุริยวโธ (สุริยวงศ์), พระจาทรงค์ ชูศรี

Phra Danchai Suriyawungso (Suriyawong), Phra Chaturong Chusri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, PhraNakhonSiAyutthaya

Corresponding author, e-mail: danchaid072@gmail.com,

วันที่รับบทความ (Received) : 16 ตุลาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 12 ธันวาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 12 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการทำพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ด้วยการเสียสละทรัพย์เพื่อบูชาคุณ เป็นหลักธรรมเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โดยแบ่งออกเป็นสองประเภท คือการช่วยเหลือสงเคราะห์ และการบูชาคุณ ประกอบด้วย ญาติพลี คือ การช่วยเหลือหมู่ญาติพี่น้อง ได้แก่ ญาติทางโลก และญาติทางธรรม อติถิพลี คือการต้อนรับแขก หรือ อากันตูกะที่มาเยี่ยมเยือน ด้วยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ปุพพเปตพลี คือการอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษ ที่ล่วงลับไปแล้วด้วยการทำบุญให้ เรียกว่า ปัตติทานมัย คือบุญที่เกิดขึ้นจากการให้ทานแก่ผู้มีศีลบริสุทธิ ราชพลี คือการบริจาคทรัพย์เพื่อช่วยเหลือประเทศชาติ ด้วยการเสียภาษีอากรให้แก่หลวง เทวตาทพลี คือการอุทิศผลบุญให้แก่เทวดา เรียกว่า การบูชาเทวดา เมื่อเทวดาได้รับผลบุญที่อุทิศให้แล้ว ก็จะมาคุ้มครองเราให้มีแต่ความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนาเถรวาท, พิธีกรรม, คติความเชื่อ

Abstract

The rite in Theravada Buddhism means subsidizing to each other by donation money for paying respect, it is the doctrine related to the courtesy, dividing into two kinds, i.e., aiding and paying respect, they are: 1) Nāti-Pli-offering to kinsfolks, i.e. Dhamma kinsfolks and worldly ones, 2) Atithi-Pli-welcoming guests or visitors by building good relationship, 3) Puppapeta-Pli-dedicating merit to ancestors who deceased by making merit called ‘patti dānamaya,’ the merit arising from giving dana to the purified person, 4) Rāja-Pli-donation of money for helping the country by paying tax to the state, and 5)

Devatā-Pli-dedicating of merit to deities called ‘deva-puja,’ once deities obtained merit in which dedicated to them, they would protect us to be prosperous forever.

Keyword: Theravada Buddhism, sacrifice, beliefs.

บทนำ

การสร้างบารมีเพื่อมุ่งไปให้ถึงที่สุดแห่งธรรมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกำลังบุญบารมีที่มากเป็นพิเศษ และต้องปฏิบัติธรรมไปพร้อมกัน ทำกันไปเป็นทีม โดยไม่มีใครน้อยหน้า ไม่มีใครล้าหน้า แต่ว่าไปกันพร้อมหน้าเท่าเทียมกันทั้งหมด ทุกคนต้องสวมหัวใจของพระบรมโพธิสัตว์ มุ่งสร้างบารมีและการอุทิศตนให้กับพระพุทธศาสนา ทำหน้าที่ของยอดนักสร้างบารมีอย่างเต็มที่ เพื่อความบริสุทธิ์บริบูรณ์ของตนเอง และเป็นแสงสว่างส่องประทีปแห่งธรรม ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปสู่ดวงใจของมวลมนุษยชาติ การฝึกฝนอบรมตนให้สมบูรณ์พร้อมในทุกด้าน เพื่อเป็นต้นบุญต้นแบบให้กับชาวโลกนี้ เป็นสิ่งสำคัญของการดำรงตนเป็นผู้นำแห่งสันติภาพ โดยเฉพาะการฝึกฝนใจให้หยุดนิ่ง ให้เข้าถึงพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ซึ่งเป็นนิมิตหมายว่าสันติสุขที่แท้จริงจะบังเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน

การทำพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือการกระทำที่เป็นไปเพื่ออุपाการะเกื้อกูลแก่ผู้อื่น เป็นการให้โดยเสียสละทรัพย์ การทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ญาติ และมิตรสหาย บิดามารดา และครูบาอาจารย์ ในสมัยพุทธกาลการทำพิธีกรรม ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และบุคคลอื่น เพราะบุคคลได้มีความเข้าใจ ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า การทำพิธีกรรมจึงเป็นสิ่งที่ควรทำอย่างยิ่ง ถือว่าเป็นกุศลกรรมที่มีอานิสงส์มากประการหนึ่ง ด้วยการใช้ทรัพย์ของตนเพื่อให้เป็นประโยชน์มากที่สุดต่อตนและประเทศชาติบ้านเมือง เพื่อประโยชน์ในโลกนี้และโลกหน้า การทำพิธีกรรมจึงเป็นไปในทางกุศลกรรม ไม่ใช่อกุศลกรรม คำว่า การทำพิธีกรรม ตามหลักคำสอนของพระพุทธองค์ หมายถึง การเสียสละช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

โดยมีอยู่ 2 ประเภท คือการเสียสละเพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ และการเสียสละเพื่อบูชาคุณคัมภีร์พระไตรปิฎกกล่าวไว้ว่า อริยสาวกยอมเป็นผู้ทำพิธี 5 อย่าง ประกอบด้วย ญาติพิธี คือการสงเคราะห์ญาติ อดิธิพิธี คือการต้อนรับแขก ปุพพเปตพิธี คือการทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับ ราชพิธี คือการช่วยเหลือทางราชการ เทวตาศรี คือการทำบุญอุทิศให้แก่เทวดา ด้วยโภคทรัพย์ที่ได้มาจากความขยันได้มาโดยชอบธรรม เป็นการขอบแก่เหตุแล้ว เป็นการสมควรแล้ว และเป็นการใช้โภคทรัพย์ในทางที่ควรใช้ อาจจะกล่าวได้ว่า การทำพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือเป็นการทำพิธีกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม ให้ประเทศชาติอยู่เย็นเป็นสุข ไม่มีการอ่อนน้อมขอพรจากเทพ ตลอดจนไม่มีการบูชาไฟเพื่อขอฝนนั่นเอง

ญาติพินในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ญาติพินในพระพุทธศาสนา คือการสงเคราะห์หมู่ญาติพี่น้อง หรือการยกย่องเชิดชูด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นหลักธรรมที่สำคัญอีกข้อหนึ่งในการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ ในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะมนุษย์มีการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ เป็นคณะเริ่มตั้งแต่ครอบครัว หมู่บ้านประเทศตลอดจนถึงเพื่อนร่วมโลก การทำพิธีกรรมเป็นคุณธรรมที่ต้องปฏิบัติต่อกันในสังคม การบูชาเป็นลักษณะของบัณฑิต การยอมรับนับถือคนดี คุณความดีของคนอื่น แล้วทำการทำพิธีกรรมบ่งบอกถึงความเป็นคนดี ทั้งผู้ทำพิธีกรรม และผู้รับการทำพิธีกรรม คุณสมบัติอันยิ่งใหญ่ก็จะเกิดขึ้น การทำพิธีกรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากเป็นการแสดงถึงคุณความดี การรู้สึกถึงคุณค่าของคนที่มีคุณความดี สมควรแก่การทำพิธีกรรม จึงเป็นสิ่งที่ทุกคนควรปฏิบัติต่อกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554)

ความสำคัญของญาติพินในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวเอาไว้ว่า ญาติพิน หมายถึง การช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่ญาติพี่น้อง ให้ได้รับแต่ความสุขความสะดวกสบาย กล่าวคือการสงเคราะห์ญาติ ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งจัดอยู่ในข้อมงคล ที่ 17 คือการสงเคราะห์ญาติพี่น้องของตนเอง ซึ่งมีการกล่าวอธิบายขยายความเอาไว้ว่า ต้นไม้ที่เกิดรวมกันเป็นป่าดง แต่ละต้นย่อมช่วยต้านลมพายุให้แก่กัน จึงยืนต้นอยู่ได้นาน ผิดจากต้นไม้ที่เกิดอยู่โดดเดี่ยว แม้จะเป็นไม้เจ้าป่าสูงใหญ่ก็ตาม เมื่อได้พายุตามลำพัง ย่อมหักโค่นลงโดยง่ายเช่นกัน คนที่มีญาติอยู่พร้อมหน้า ก็ย่อมมีผู้คอยช่วยเหลือต้านทานมรสุมชีวิตให้ผ่อนหนักเป็นเบา และเมื่อเราทำดีมีสุข มีทางเจริญก้าวหน้า ก็มีคนอื่นให้ความสนับสนุน อาจจะได้ว่า ญาติ คือใคร คำว่า ญาติ แปลว่า คนคุ้นเคย หรือคนใกล้ชิด หมายถึง บุคคลที่คุ้นเคย และวางใจกันได้ โดยมีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554)

ญาติทางโลก ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 พวก คือญาติโดยสายโลหิต อาทิ เช่น ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา พี่ น้อง หลาน และเหลน แต่สำหรับพ่อแม่ ลูก ภรรยา และสามี ถือถือว่าเป็นคนใกล้ชิดเรามากที่สุด ซึ่งขอให้งดไว้ต่างหากเพราะเรามีหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้แตกต่างกันออกไป และญาติโดยความใกล้ชิดคุ้นเคย เช่น เป็นเพื่อนสนิทสนมกับเราโดยตรง หรือสนิทสนมกับญาติทางสายโลหิตของเรา ส่วนญาติทางธรรม หมายถึง ผู้เป็นญาติเพราะเหตุ 4 ประการ คือเป็นญาติเพราะบวชให้เป็นภิกษุ เป็นญาติเพราะบวชให้เป็นสามเณร เป็นญาติเพราะให้นิสสัย (พิธีกรรมของสงฆ์ที่พระอุปัชฌาย์ให้แก่ศิษย์) และเป็นญาติเพราะสอนธรรมะให้ นอกจากนี้ วิธีการร่อนหาญาติแท้ ๆ ของตนเอง กล่าวคือว่าคนรู้จักกันที่เรียกว่าญาตินั้น ไม่ใช่เพียงรู้จักตัว ไม่ใช่เพียงรู้จักว่าเวลานี้เขาจะช่วยอะไรเราบ้าง แต่จะต้องมีใจผูกพันกับผู้ที่ตนถือว่าเป็นญาติเสมอ แม้แยกย้ายกันไปก็อยากรู้ข่าวคราวว่าผู้นั้นทุกข์หรือสุข หากเดือดร้อนก็พร้อมจะช่วยสงเคราะห์ อย่างนี้เรียกว่า ญาติ คือญาติที่แท้ต้องมีใจผูกพันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ถ้ารู้จักกันเพียงผิวเผินจากไปแล้วก็แล้วกันไป อย่างนี้ไม่นับเป็นญาติ ยิ่งถ้าคนรู้จักมักคุ้นกันนั้นดีกับเรา เฉพาะยามเราเจริญคำก็พี่สองคำก็น้อง แต่พอเราพลีพลังล้าลง ชักหันมาเล่นแฉ่ อาจจะเลเอาเนื้อจะเถื่อเอาหนัง คนอย่างนี้ไม่ใช่ญาติแน่นอน วิธีพิจารณาว่าใครเป็นญาติดูได้ง่าย ๆ คือว่าใครก็

ตามที่เมื่อ รู้ว่าเราเจ็บป่วยก็มาเยี่ยมเยียน แม้ยามที่เราปราศจากลาภ ยศ ตำแหน่งหน้าที่การงานอันมีเกียรติ ก็ยังปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายต่อเรา หรือถ้าเราตายก็พร้อมจะไปเผาศพเรานั้นแหละ จึงนับว่าเป็นญาติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548)

อาจจะกล่าวได้ว่า ลักษณะญาติที่ควรสงเคราะห์ ได้แก่ เป็นคนที่พยายามช่วยเหลือตนเองก่อนแล้วอย่างเต็มที่ ไม่ใช่เอะอะมีอะไรก็วิ่งมาหาทำเฉยๆ คือการอมืองอเท้าไม่ยอมช่วยตนเอง และการรู้จักทำตัวให้น่าช่วย มีความประพฤติดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข มีสัมมาคารวะ คือมีความอ่อนน้อมถ่อมตน และมีน้ำใจ โอบอ้อมอารี ส่วนเวลาที่ควรสงเคราะห์ญาติ คือเมื่อยากจนหาที่พึ่งไม่ได้ เมื่อขาดทุนทรัพย์ค้าขาย เมื่อขาดยานพาหนะ เมื่อขาดอุปกรณ์ทำกิน เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย เมื่อคราวมีธุระการงาน เมื่อคราวถูกใส่ความ มีคดี เรื่องการสงเคราะห์ญาติจะว่าง่ายก็เหมือนยาก ครั้นจะว่ายากก็เหมือนง่าย คนทิ้งญาติพี่น้องจนตัวเองเสียผู้เสียคนไปก็มี คนที่สังเคราะห์ญาติพี่น้องจนตัวเองแทบตายทั้งเป็นก็มี เรื่องนี้จึงต้องมีขอบเขต มีวิธีการที่เหมาะสม และไม่ใช่ว่าใครทำอะไรให้ญาติแล้วจะดีเสมอไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548)

วิธีสงเคราะห์ญาติทางโลก ความมุ่งหมายของการสงเคราะห์ญาตินั้น อยู่ที่การผูกสามัคคีรวมน้ำใจญาติให้เป็นปึกแผ่น โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 คือทาน หมายถึง การเอื้อเพื่อแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ ให้ของฝากยามเยี่ยมเยียน ให้ของขวัญยามมงคล ให้ของกินของใช้ยามตรุษยามสารท ตลอดจน ให้ทุนรอนทำมาหากิน โดยควรจะต้องตั้งบกลางไว้สำหรับสงเคราะห์ญาติโดยเฉพาะ และเมื่อแบ่งปันให้ญาติไปแล้วก็ไม่คิดจะทวงคืน แต่ถ้าเขานำมาคืนเองก็ควรเก็บสำรองไว้ในบกลางนี้อีก สำหรับสงเคราะห์ญาติคนอื่น ๆ ที่เดือดร้อนต่อไป ปิยวาจา หมายถึง พูดจาต่อกันด้วยคำสุภาพอ่อนโยน เรียกสรรพนามตามศักดิ์ อาทิ เช่น เรียกลุง ป้า น้า และอา ซึ่งเป็นภาษาของคนรักใคร่เคารพนับถือกัน ถึงจะโกรธเคืองขัดใจ แต่ก็ไม่แย้ง ชักหักกระดูก หรือนินทาว่าร้ายกันนั่นเอง อตถจริยา หมายถึง ทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ญาติ คือช่วยเหลือเมื่อมีธุระการงาน อาทิเช่น แต่งงาน บวชนาค เจ็บป่วย เป็นความ งานศพ และอื่น ๆ อย่างน้อยก็ให้กำลังใจ และสมานัตตตา หมายถึง วางตัวกับญาติให้เหมาะสมกับฐานะ ตำแหน่ง เหตุการณ์สิ่งแวดล้อม เคารพญาติผู้ใหญ่ เอ็นดูญาติผู้น้อย เสมอต้นเสมอปลาย ร่วมทุกข์ร่วมสุขไม่ทอดทิ้งกัน

วิธีสงเคราะห์ญาติทางธรรม คือการชักชวนญาติให้รู้จักประกอบการบุญการกุศล ชักนำให้ได้ทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ให้ตั้งอยู่ในศรัทธา สอนธรรมะให้ ชักนำให้บวช และการชักนำให้ปฏิบัติธรรม เป็นต้น อาจจะกล่าวได้ว่า ข้อเตือนใจในการสงเคราะห์ญาติเป็นความดี คือความเป็นมงคลแก่ผู้ทำ แต่ทั้งนี้ต้องทำตามวิธีทางที่ถูกต้อง คือต้องไม่เอาการช่วยเหลือญาติพี่น้อง มาทำให้เสียความเป็นธรรมในหน้าที่ของตน คือทางฝ่ายญาติพี่น้องซึ่งเป็นผู้ขอรับความช่วยเหลือ ยังต้องคิดให้มาก ถ้ารักกันจริงแล้ว ไม่สมควรที่จะไปขอร้องญาติพี่น้อง ที่มีอำนาจหน้าที่ให้เขาทำผิด ให้ช่วยเหลือเราในทางที่ไม่เป็นธรรม อย่าขอร้องหรือแม้แต่จะทำให้เขาต้องกังวลใจ ที่จะมาทำความผิดเพื่อผลประโยชน์ของเรา การขอร้องญาตินั้นไม่ผิดศีล ไม่ผิดธรรม และไม่เสียมารยาทแต่อย่างใด ซึ่งข้อสำคัญอยู่ที่ว่า อย่าขอให้เขาทำผิดเพื่อเรากี่แล้วกันนั่นเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่ามงคลข้อที่ 11 ข้อที่ 12 และข้อที่ 13 เป็นการสงเคราะห์บิดามารดา บุตร และภรรยา แต่ว่าการสงเคราะห์ญาติแทนที่จะอยู่ต่อมาเป็นมงคลข้อที่ 14 กลับเป็นมงคลข้อที่ 17 โดย

ต้องฝึกทำงานเป็นในมงคลข้อที่ 14 คือการบำเพ็ญทานในมงคลข้อที่ 15 และประพฤตินิยมมีความเที่ยงตรง ไม่ลำเอียงในมงคลข้อที่ 16 คือก่อนจึงจะสงเคราะห์ญาติ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเล่นพรรคเล่นพวกให้เสียธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556)

อานิสงส์ของญาติพินิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท

อานิสงส์ของญาติพินิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือผลจากการที่เราได้สงเคราะห์หมู่ญาติพี่น้องของตนเอง นับว่าเป็นเรื่องที่ดีและเป็นมงคลแก่ตัวเรามาก ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวเอาไว้ว่า ตระกูลใดที่หมู่ญาติได้ร่วมกันสร้างสรรค์จรโลงวงศ์วาน ให้เป็นปึกแผ่นแน่นหนา ก็จะเป็นที่เกรงขามแก่บุคคลทั้งหลาย แม้ผู้มั่งร่ำรวยก็ไม่กล้ามาเบียดเบียน ประดุจความหนาทิบแห่งกอไม้ที่มีหนาม แวดล้อมอยู่รอบข้าง ย่อมไม่มีใครเข้าไปตัดได้ง่าย หรือเหมือนดังกอบัวที่เจริญงอกงามอยู่ในสระ ย่อมเป็นที่เจริญตาเจริญใจแก่ผู้พบเห็น ส่วนอานิสงส์ของการช่วยเหลือญาติ หรือการสงเคราะห์หมู่ญาติพี่น้องของตนเอง มีแสดงเอาไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎกว่า อานิสงส์การสงเคราะห์ญาติ ได้แก่ เป็นฐานป้องกันภัย ศัตรูหมู่พาลทำอันตรายได้ยาก เป็นฐานอำนาจให้ขยายกิจการงานได้ใหญ่โตขึ้น เป็นบุญกุศล เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน ทำให้สนิทสนมคุ้นเคยกัน ทำให้เกิดความสามัคคีกัน ทำให้เกิดความจงรักภักดีต่อกัน ทำให้ตระกูลใหญ่โตมั่นคง ทำให้มีญาติมากทุกภพทุกชาติ เป็นแบบอย่างที่ดีอนุชนคนรุ่นหลัง เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้เกิดขึ้น และเป็นเหตุให้เกิดสันติสุขไปทั่วโลก

อาจจะกล่าวได้ว่า ในมงคลข้อที่ 17 คือการสงเคราะห์ญาติ ซึ่งได้กล่าวเอาไว้เป็นภาคภาษาบาลีว่า ญาติจะส่งคะโห แปลว่า การสงเคราะห์ญาติ โดยมีบทกลอนบทหนึ่งที่ว่าถึงหลักการสงเคราะห์ญาติเอาไว้ว่า เมื่อยามญาติ อัดคัด เกินขัดข้อง ควรหาช่อง สงเคราะห์ ไม่เลาะหนีเขาซาบซึ่งถึงคุณ อบอุ่นดี หากถึงที่ เราจน ญาติสนใจ ดังนั้น ญาติพินิต คือการสงเคราะห์ญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นการช่วยเหลือเหล่าญาติพี่น้องของเราทั้งหลายตามกาลเวลา ตามโอกาสที่มีความเหมาะสม โดยการที่เราเข้าไปช่วยเหลือเขาแล้ว เราก็ไม่มีความเดือดร้อนอีกด้วย นับว่าเป็นการสงเคราะห์ที่ดีงาม ตามหลักจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556)

อติถิพินิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท

อติถิพินิตในพระพุทธศาสนา คือการรู้จักต้อนรับแขก กล่าวคือนับว่าเป็นหลักมนุษยสัมพันธ์ที่สำคัญมากอีกประการหนึ่ง โดยจะต้องฝึกตนเองให้เข้าสังคมได้อย่างเหมาะสมที่สุด คือว่าเมื่อแขกมาเยี่ยม ต้องทำให้แขกรู้สึกสบายใจ และอบอุ่นใจเหมือนอยู่ที่บ้าน ยามแขกกลับไปจะคิดถึงมิตรภาพอันดีงาม จึงจะกลายเป็นเกลียวสัมพันธ์ที่กระชับแน่นมั่นคงตลอดไปนั่นเอง ฉะนั้น เราจึงจะเป็นที่รักของเพื่อนมนุษย์ทุกคน ซึ่งความเคารพในการต้อนรับปฏิสันถารนี้เอง จัดว่าเป็นหนึ่งในคารวะ 5 อย่าง ที่พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะว่าเป็นเส้นทางสู่ความสุข และความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตตลอดไปนั่นเอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556)

ความสำคัญของอติถิพินิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ความสำคัญของอติถิพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทกล่าวเอาไว้ว่า อติถิพลี หมายถึง การต้อนรับแขก กล่าวคือการต้อนรับแขกนั้นถือว่าเป็นการต้อนรับแขกด้วยความดีงามนั่นเอง โดยมีหลักการต้อนรับแขก หรือหลักการปฏิสันถารแขกว่า ในขนบธรรมเนียมไทยนั้นถือว่า คือเมื่อมีผู้มาเยือนถึงบ้านเจ้าบ้านควรต้อนรับ อันเป็นการแสดงมารยาทอันดีงามของเจ้าบ้าน ซึ่งมารยาทเป็นคุณธรรมที่ดีที่ทุกคนควรปฏิบัติกันเอง หลักการต้อนรับแขกควรปฏิบัติดังต่อไปนี้ ได้แก่ ถ้านัดหมายกับแขกคนใดไว้ ต้องจำวันนัดให้ได้ พอจวนเวลานัด ต้องเตรียมตัวให้พร้อม ไม่ใช่แขกมาแล้วรอเราแต่งตัว เมื่อแขกมาถึงบ้าน ควรเชื้อเชิญเข้าบ้านด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส และให้ความเคารพตามควรจัดที่นั่งในที่อันควรจัดน้ำ และบุหรี่ยำรับรอง ถ้าแขกนั้นเป็นเพื่อนสนิท ต้องแนะนำให้รู้จักกับสามีหรือภรรยา หรือสมาชิกในครอบครัว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545)

แต่ถ้าไม่สนิทสนมและเป็นแขกมาธุระส่วนตัวก็ไม่จำเป็นต้องแนะนำ ชวนแขกคุยอย่าให้เหงา และแสดงความเห็นใจเมื่อแขกมาปรับทุกข์ด้วย ขณะสนทนาอยู่กับแขก ไม่ควรลุกเดินไปมาบ่อยหรือมองดูนาฬิกา ซึ่งเท่ากับเป็นการไม่ให้ความสนใจแก่แขก และเป็นทำนองไล่แขกทางอ้อม คนที่มีมารยาทดีไม่ควรทำอาการรำคาญ หรือง่วงนอน ถึงแม้ว่าจะเหนื่อยหรือง่วงก็ไม่ควรแสดง เจ้าบ้านไม่ควรตำหนิหรือตำหนิต่อหน้าแขก ควรจะพูดหลังเมื่อแขกกลับแล้ว ถ้าห้องรับแขกมีวิทยุหรือโทรทัศน์ เวลาแขกกำลังสนทนาอยู่ไม่ควรให้ลูกหลานมาเปิดวิทยุฟัง หรือดูโทรทัศน์ที่ในห้องรับแขก ถ้าแขกมาขอความช่วยเหลือ ถ้าพอช่วยได้ก็ช่วยไปตามควร ถ้าช่วยไม่ได้ก็แสดงความเห็นใจ ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ เมื่อแขกกลับเจ้าบ้านควรลุกออกไปส่งถึงประตูบ้าน พร้อมกับกล่าวแสดงความขอบคุณที่กรุณามาเยี่ยม และกล่าวเชิญในโอกาสต่อไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545)

อานิสงส์ของอติถิพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท

อานิสงส์ของอติถิพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวคือในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวเอาไว้ว่า พระรัตนตรัย คือพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะ คือนั้นถือว่าเป็นรัตนอันประเสริฐเลิศกว่ารัตนใดในโลก เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในตัวของมนุษย์ทุกคน เป็นตัวตนที่แท้จริงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้ได้เข้าถึงและเป็นหนึ่งอันเดียวกับพระรัตนตรัย ย่อมได้ชื่อว่าเข้าถึงความสุขที่สมบูรณ์และมีความปลอดภัยในชีวิต ความสุขและความบริสุทธิ์ทั้งมวล ล้วนรวมอยู่ในธรรมซึ่งเป็นพุทธรัตนะรวมอยู่ในธรรมรัตนะ ซึ่งเป็นดวงธรรมที่สุกใสวางซ้อนอยู่ในกลางพุทธรัตนะ และรวมอยู่ในธรรมที่ละเอียดซึ่งเป็นสังฆรัตนะ รัตนะทั้งสามนี้คือแก่นแท้ของชีวิต อันเป็นชีวิตในระดับลึกที่อยู่ภายในตัวของเรา ที่ทุกคนมีสิทธิ์จะเข้าถึงได้เมื่อฝึกใจให้หยุดนิ่ง ถ้าทำใจหยุดได้เมื่อไร ย่อมก็เข้าถึงได้เมื่อนั้น หากเข้าถึงแล้วชีวิตก็จะมีความสุขสมปรารถนา พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในอภิธานียสูตรว่า “บุคคลผู้เคารพในพระบรมศาสดา เคารพในพระธรรม มีความเคารพอย่างแรงกล้าในพระสงฆ์ เคารพในความไม่ประมาท เคารพในปฏิสันถาร ย่อมเป็นผู้ไม่ควรเพื่อความเสื่อม ย่อมเป็นผู้อยู่ใกล้นิพพาน” ความเคารพเป็นคุณธรรมที่สำคัญ ของบัณฑิตนักปราชญ์ทั้งหลาย เมื่อเราจะใช้ประโยชน์จากสิ่งใด เราจะต้องรู้ถึงคุณค่าของสิ่งนั้นก่อนฉนั้นใด บุคคลผู้ปรารถนาจะรับสิ่งที่ดีมีคุณค่า จากบุคคลอื่น จำเป็นต้องมีความเคารพต่อบุคคลนั้นฉนั้นนั้น ความเคารพคือความ

ตระหนักซาบซึ้ง รู้ถึงคุณความดีของบุคคลอื่น ยอมรับนับถือความดีของเขา แล้วแสดงความนับถือต่อผู้นั้น ด้วยการอ่อนน้อมถ่อมตนทั้งต่อหน้าและลับหลัง ความเคารพเป็นทางมาแห่งความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต สิ่งที่ควรเคารพอย่างสูงสุดคือพระรัตนตรัย ซึ่งจะส่งผลให้เราได้สมบัติอันยิ่งใหญ่ คือนิพพานสมบัติได้โดยง่าย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545)

บุพพเปตพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท

บุพพเปตพลีในทางพระพุทธศาสนา คือการทำบุญอุทิศกุศลให้กับผู้วายชนม์ เพราะในสังสารวัฏอันยาวไกลนี้ ผู้ที่ไม่เคยเกิดเป็นญาติกันนั้นไม่มี ญาติของเราที่ตายไปแล้ว ไม่รู้ว่าไปเกิดที่ไหนกันบ้าง เมื่อเราพอมีทรัพย์สมบัติ ต้องรู้จักนำออกมาทำบุญ เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้หมู่ญาติเหล่านั้น ตั้งแต่ทำบุญอุทิศให้บิดามารดา ปู่ ย่า ตา ทวด และบรรพบุรุษทั้งหลาย หากว่าญาติเหล่าใดที่ประมาทไม่ได้สั่งสมบุญไว้ต้องตกไปในอบายภูมิ ถ้าอยู่ในสถานะที่พอจะรับบุญได้ เขาจะได้พ้นจากอภายภาพของความทุกข์ทรมานนั้น หรือที่มีความสุขอยู่แล้วก็จะได้รับความสุขยิ่งขึ้นไป และถึงแม้ยังตกอยู่ในนรก ไม่สามารถมารับส่วนบุญส่วนกุศลของเราได้ เมื่อพ้นภาวะของสัตว์นรกไปแล้ว ก็สามารถที่จะมารับบุญที่เราทำไว้ให้ได้นั่นเอง พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2556)

ความสำคัญของบุพพเปตพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท

คำว่า บุพพเปตพลี คือการอุทิศผลบุญให้กับผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยทั่วไปคำว่า พลี แปลว่า การบวงสรวง หรือการบูชา แต่ในทางพระพุทธศาสนาบุพพเปตพลี หมายถึง การสละโภคทรัพย์ที่หามาได้ เพื่อทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย ถือเป็นหนึ่งในการกระทำพลี ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประทานเป็นแนวทางปฏิบัติแก่เหล่าพระสาวกทั้งหลาย โดยจะทรงเน้นให้ใช้สอยโภคทรัพย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อไม่ให้สิ้นเปลืองไปโดยใช่เหตุ ซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้ได้รับความสุขทั้งในโลกนี้ และโลกหน้าในปรโลกเบื้องหน้าตลอดไปนั่นเอง

คำว่า บุพพเปตพลี หมายถึง พิธีการทำบุญอุทิศกุศล ให้กับผู้วายชนม์เพราะในสังสารวัฏอันยาวไกลนี้ ผู้ที่ไม่เคยเกิดเป็นญาติกันนั้นไม่มี ญาติของเราที่ตายไปแล้ว ไม่รู้ว่าไปเกิดที่ไหนกันบ้าง เมื่อเราพอมีทรัพย์สมบัติ ต้องรู้จักนำออกมาทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศล ไปให้หมู่ญาติเหล่านั้น ตั้งแต่ทำบุญอุทิศให้บิดามารดา ปู่ ย่า ตา ทวด และบรรพบุรุษทั้งหลาย หากว่าญาติเหล่าใดที่ประมาทไม่ได้สั่งสมบุญไว้ ต้องตกไปในอบายภูมิ ถ้าอยู่ในสถานะที่พอจะรับบุญได้ เขาก็จะได้พ้นจากอภายภาพของความทุกข์ทรมานนั้น หรือที่มีความสุขอยู่แล้วก็จะได้รับความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป และถึงแม้ยังตกอยู่ในนรกไม่สามารถมารับส่วนบุญส่วนกุศลของเราได้ เมื่อพ้นภาวะของสัตว์นรกไปแล้ว ก็จะสามารถที่จะมารับบุญที่เราทำไว้ให้ได้นั่นเอง พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2556)

อานิสงส์ของปุพพเปตพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท

พิธีปุพพเปตพลีเป็นพิธีอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล ที่ตนเองได้บำเพ็ญไปให้ญาติที่เสียชีวิตแล้ว เป็นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูตเวทิตา ต่อญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว อีกทั้งยังเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาอีกด้วย การทำบุญปุพพเปตพลี จึงเป็นหลักของพิธีกรรมที่ผูกติดกับการอุทิศส่วนกุศลแก่หมู่ญาติทั้งหลายของเรา ด้วยการทำบุญนี้ก็น้อมส่งไปให้หมู่ญาติผู้ทีละโลกไปแล้ว ท่านก็จะได้ชื่นใจไปหล่อเลี้ยงในโลกของท่าน หลักธรรมคำสอนนี้มีเพียงในพระพุทธศาสนาเถรวาทเท่านั้นเองนอกจากนี้ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ยังได้กล่าวเอาไว้ดีกว่า คำว่า ปุพพเปตพลี คือการทำพิธีกรรม เพื่อเป็นการอุทิศให้แก่ท่านที่ล่วงลับไปก่อนแล้ว จัดว่าเป็นทานคือการให้อันหนึ่งของบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548)

จัดว่าเป็นบุญกิริยาวัตถุ คือที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญประการหนึ่ง เรียกว่า ปัตติทานมัยบุญ คือบุญที่สำเร็จหรือเกิดขึ้นจากการให้ และผลแห่งความดีที่ท่านทำไว้พระพุทธศาสนา ได้แสดงถึงการอุทิศส่วนกุศล ให้คนที่ตายไปแล้วไว้มาก แห่งการเป็นการยอมรับถึงความมีอยู่ของผลที่บุคคลอุทิศไปให้ผู้ตาย เป็นแนวความคิดที่มีมาก่อนพุทธกาล เมื่อพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นนั่นเอง คำอุทิศบุญกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว โดยมีบทสวดว่า อิทัง เม ญาตินัง โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาตะโย ซึ่งแปลว่า ขอผลบุญนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า ขอให้ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าจงเป็นสุขเป็นสุขเถิด เป็นต้น (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548)

ราชพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ราชพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือการบริจาคทรัพย์เงินทองเพื่อช่วยประเทศชาติบ้านเมืองเป็นหลัก อาทิ เช่น การเสียภาษีอากร และการส่งส่วย เป็นต้น อันเป็นการช่วยกันพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง เมื่อได้อาศัยร่มเงาของต้นไม้ใด จึงไม่ควรหักกิ่งของต้นไม้ นั้น เพราะว่าผู้ประทุษร้ายมิตรย่อมเป็นคนเลวทราม ในทำนองเดียวกันนั้น เราอาศัยแผ่นดินใด ต้องรู้จักคุณของแผ่นดินนั้น เมื่อประสบความสำเร็จในธุรกิจการงานแล้ว ต้องเสียสละช่วยเหลือชาติบ้านเมืองบ้างในยามที่เหมาะสม เพื่อให้ประเทศชาติบ้านเมืองได้ก้าวหน้า

ความสำคัญของราชพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ความสำคัญของราชพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาทกล่าวคือ คำว่า ราชพลี คำนี้แปลกันหลายสำนวน อาทิ เช่น การบำรุงพระราชา การช่วยเหลือทางราชการ การและเสียภาษีให้รัฐ เป็นต้น ถ้าหากว่าจะแปลให้ได้ตรงตัว ตามสำนวนปัจจุบันที่สุดควรแปลว่า การกระทำให้มีกำลังโดยอาศัยอำนาจรัฐ คือการช่วยเหลือทางราชการอันจะทำให้เราเป็นที่รู้จัก และได้รับความเคารพเกรงใจจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และยังอาจได้รับประกาศเกียรติคุณ หรือเหรียญตราตามระเบียบราชการอีกด้วยการบำรุงพระราชาโดยตรง อาทิ เช่น การทูลเกล้าถวายสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่แสดงถึงความจงรักภักดีอย่างชัดเจน ในการช่วยเหลือ

ทางราชการ ก็จะได้รับยกย่องตามสมควรแก่กรณีส่วนการเสียภาษีให้รัฐโดยถูกต้องก็ไม่ต้องวิตกกังวลว่าจะมีเจ้าหน้าที่รัฐมาขู่กรรโชก ในเรื่องภาษีย้อนหลังนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ราชพลีโดยนัยใดก็ตาม จำเป็นที่จะต้องใช้โภคทรัพย์ หรือเงินเกือบทั้งนั้นนั่นเอง ดังนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสประโยชน์ ของการแสวงหาเงินก็เพื่อใช้เป็นราชพลีดังกล่าวมา และพิธีกรรมข้อสุดท้ายคือเทวดาพลี คือการทำบุญอุทิศให้เทพดา ในข้อนี้ก็เช่นเดียวกับพุทฺพเปตพลี การทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว คือเป็นสิ่งที่แสดงโดยข้อเท็จจริงไม่ได้ว่าจะทำให้เรามีกำลังเข้มแข็ง หรือมั่นคงในการดำเนินชีวิตอย่างไร แต่การบูชาบวงสรวงเทพยดาก็มีอยู่ทุกมุมโลก ไม่ว่าจะเป็นชนชาติศาสนาใดต่างกันก็แต่เพียงรายละเอียดเท่านั้น ได้มีปรากฏอยู่ในมหาปรินิพพานสูตรตอนหนึ่งว่าสุณีธะ และวัสสการะซึ่งเป็นอำมาตย์ผู้ใหญ่ แห่งแคว้นมคธ ได้รับพระราชโองการมาเพื่อมาสร้างเมือง คือค่ายทหารที่ปาฏลีคาม เพื่อป้องกันการรุกรานจากแคว้นของพวกวัชชี การตัดต้นไม้ปราบพื้นที่ เพื่อสร้างเมืองนั้นก่อให้เกิดความเดือดร้อน และไม่พอใจแก่บรรดาเทพยดาซึ่งสิงสถิตอยู่ในสถานที่นั้น ต่อมาเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเสด็จผ่านมาพอดี บรรดาหาอำมาตย์จึงนิมนต์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พร้อมภิกษุทั้งหลายฉันภัตตาหาร เพื่อเป็นการฉลองเมืองใหม่ หลังจากเสร็จภัตตกิจแล้ว พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสอนุโมทนา

อานิสงส์ของราชพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท

อานิสงส์ของราชพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือการบริจาคทรัพย์ช่วยเหลือชาติ อาทิจน เช่น การเสียภาษีอากร เป็นต้น เป็นการช่วยกันพัฒนาประเทศชาติ และบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง ผู้รู้ท่านได้กล่าวเอาไว้ว่า ในเมื่ออาศัยร่มเงาของต้นไม้ใด ไม่ควรห้กรานกิ่งของต้นไม้ นั้น เพราะว่ามีผู้ประทุษร้ายมิตรนั้น ถือว่าเป็นคนเลวทราม ในทำนองเดียวกัน เราอาศัยแผ่นดินใด เราจะต้องรู้จักคุณของแผ่นดินนั้น เมื่อใดประสบความสำเร็จในธุรกิจการงานแล้ว เราจะต้องเสียสละเพื่อช่วยเหลือชาติ บ้านเมืองของเราบ้างนั่นเอง อาจจะกล่าวได้ว่า อานิสงส์ของราชพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น เป็นการให้ทานอีกอย่างหนึ่ง แต่ว่าเป็นการให้ทานกับคนระดับสูง คือการให้ทานแก่พระราชอา หรือการเสียภาษีอากรให้กับรัฐ (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปญฺญ), 2557)

การให้เงินเชื่อว่าคงมีคนไม่มากนักที่จะให้ได้ถูกต้อง การให้เกิดประโยชน์ ทั้งฝ่ายผู้ให้และผู้รับ และเป็นการให้แบบสัตบุรุษ คือคนดีทั้งหลายตามที่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ ถ้าไม่ได้ศึกษาเรียนรู้มาก่อนน้อยคนนัก ที่จะประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้อง แม้แต่ทรัพย์ที่เราขวนขวายแสวงหามา เราก็ยังไม่ทราบว่าจะใช้ทรัพย์นั้น ไปในทางใดจึงจะเกิดประโยชน์ ทั้งที่พระพุทธเจ้าก็ได้ทรงแสดง เรื่องการใช้ทรัพย์เอาไว้ในอังคุตตรนิกาย ปญฺจกนิบาต ในอาทิสสูตรกล่าวเอาไว้เกี่ยวกับเรื่องการใช้ทรัพย์ว่า ใช้ทรัพย์ที่หามาได้โดยสุจริตชอบธรรม บำรุงเลี้ยงตนเอง บิดา มารดา บุตร ภรรยาและบ่าวไพร่ให้มีความสุขไม่อดยาก ใช้ทรัพย์ที่หามาได้โดยสุจริตชอบธรรม เลี้ยงดูมิตรสหายให้โอ้มหน้าสำราญ ใช้ทรัพย์ที่หามาได้โดยสุจริตชอบธรรม ป้องกันอันตรายอันเกิดจากไฟ จากน้ำ พระราชา โจร หรือทายาทผู้ไม่เป็นที่รัก เพื่อให้ตนปลอดภัยจากอันตราย ใช้ทรัพย์ที่หามาได้โดยชอบธรรมทำพลี หรือการบำรุงในที่อยู่ 5 สถาน ได้แก่ ญาติพลี คือการบำรุงญาติ อติถิพลี คือต้อนรับแขก พุทฺพเปตพลี คือทำบุญอุทิศให้ผู้

ล่องลับไปแล้ว ราชพลี คือบำรุงราชการมีการเสียดาษีอากร และเทวดาพลี คือทำบุญแล้วอุทิศให้แก่ เทวดา เพราะว่าเทวดาย่อมคุ้มครองรักษาผู้นั้น ด้วยคิดว่าคนเหล่านี้ แม้ไม่ได้เป็นญาติของเราเขาก็ยังมี น้ำใจ ให้ส่วนบุญแก่เรา เราจึงควรอนุเคราะห์เขาตามสมควร และใช้ทรัพย์ที่หามาได้โดยชอบธรรม บำเพ็ญทักษิณาทานที่มีผลเลิศ เกื้อกูลแก่สวรรค์มีวิบากเป็นสุขไว้ ในสมณะพราหมณ์ผู้เว้นจากความ ประมาทหมัวเมา ตั้งอยู่ในขันติโสรั้งจะเป็นผู้หมั่นฝึกฝนตน ให้สงบระงับจากกิเลส ในข้อนี้ตรัสสอนให้ใช้ ทรัพย์ที่หามาได้ ให้ทานแก่ผู้มีศีล ผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบปฏิบัติเพื่อความหมดจดจากกิเลส ผู้เป็นทักษิ ณะยบุคคล เพราะว่าทานที่ให้แก่มุขีมีผลมาก ทำให้เกิดในสวรรค์ได้รับความสุขอันเป็นทิพย์ (พระ ธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ), 2557)

เทวดาพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท

เทวดาพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือการทำบุญอุทิศให้กับทวยเทพเทวดาทั้งหลาย ที่คอย ปกป้องรักษาตัวเราให้เรามีความสุขสบาย หรืออุทิศให้กับเทวดาประจำเมืองที่คอยดูแลรักษา ไม่ให้ภัยพิบัติ ต่าง ๆ เกิดขึ้นแล้วผลแห่งทักษิณาทานนั้นก็จะได้มากได้นั้น พระพุทธองค์ยังทรงสอนว่า จะต้องทำบุญกับ สมณพราหมณ์ผู้มีศีลบริสุทธิ์ ผู้เว้นจากความประมาทหมัวเมา มุ่งฝึกฝนตนจนสงบระงับดับกิเลสได้ หากทำ ได้เช่นนี้แม้ทรัพย์นั้นจะหมดไป แต่ก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ใหญ่ทั้งต่อตนเอง และต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย หากทำได้เช่นนี้ก็ย่อมได้ชื่อว่า ดำเนินชีวิตตามเส้นทางของพระอรียเจ้าทั้งหลายนั่นเอง (พระราชบัณฑิต (ชัยทวี คุตตจิตโต), 2514)

ความสำคัญของเทวดาพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ความสำคัญของเทวดาพลี ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกล่าวไว้ว่า เทวดาพลีเป็นคติความเชื่อ ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยเชื่อกันว่าเทวดาพลี คือการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล เพื่ออุทิศให้กับ เหล่าทวยเทพเทวดาทั้งหลาย ที่ท่านคอยปกป้องรักษาตัวของเรา หรือการอุทิศให้กับเทวดาประจำเมือง ที่ ท่านได้คอยดูแลรักษาเมือง เพื่อไม่ให้ภัยพิบัติต่าง ๆ ซึ่งผลแห่งทักษิณาทานจะได้มากได้นั้น พระพุทธองค์ยัง ทรงสอนเอาไว้ว่า จะต้องทำบุญกับสมณะพราหมณ์ ผู้มีศีลบริสุทธิ์ ผู้เว้นจากความประมาทหมัวเมา ผู้มุ่ง ฝึกฝนตนจนสงบระงับดับกิเลสได้ หากทำได้เช่นนี้แม้ว่าทรัพย์นั้นจะหมดไป แต่ก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ ใหญ่ คือทั้งต่อตนเองและสรรพสัตว์ทั้งหลาย ย่อมชื่อว่าดำเนินชีวิตตามเส้นทางของพระอรียเจ้าทั้งหลาย นั่นเอง กล่าวคือว่าในเมื่อพวกเรา ยังไม่ได้บรรลุธรรม จนถึงขั้นเป็นพระอรียเจ้าแต่เราก็ได้ชื่อว่า เป็น พุทธศาสนิกชนที่รักในการสั่งสมบุญบารมี (พระราชบัณฑิต (ชัยทวี คุตตจิตโต), 2514)

เพราะว่าเราเกิดมาก็เพื่อสร้างบารมีเท่านั้น จึงควรนำหลักการอยู่ครองเรือนแบบพระอรียเจ้า ที่พระพุทธองค์ทรงมอบไว้ให้เป็นมรดกธรรมอันล้ำค่า เพื่อไปปฏิบัติกันให้ได้ให้รู้จักใช้ทรัพย์สมบัติที่มีอยู่ ไม่ว่าจะมีน้อย หรือมากก็ตาม ให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือการนำออกทำทาน ตามหลักพลีกรรม 5 ประการ ที่จะได้เป็นต้นบุญ และต้นแบบของอนุชนรุ่นหลังสืบต่อไป โดยการฝึกฝนใจให้หยุดนิ่ง และให้จิตใจนั้น สะอาดบริสุทธิ์ ทำกันไปทุกวันอย่าได้ขาดเลยสักวันหนึ่ง และในสักวันหนึ่งเราอาจจะสมปรารถนาก็เป็นได้

โดยการที่เราได้เข้าถึงพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นที่พึ่งที่ระลึกภายในตัวของเราเองตลอดไปนั่นเอง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสเอาไว้ในพระสูตรต้นตปิฎก ที่ขนิณิกาย มหาวรรค ความว่า บุรุษชาติบัณฑิตย่อมสำเร็จการอยู่ในประเทศใดพึงเชิญท่านผู้มีศีล ผู้สัจธรรมและประพฤติพรหมจรรย์ ให้บริโภคในประเทศนั้น ควรอุทิศทักษิณา เพื่อเทวดาผู้สถิตอยู่ในที่นั้น เทวดาเหล่านั้นอันบุรุษชาติบัณฑิตนับถือบูชาแล้ว ย่อมนับถือบูชาตอบ แต่นั้นย่อมอนุเคราะห์บุรุษชาติบัณฑิตนั้น ประหนึ่งมารดาอนุเคราะห์บุตร บุรุษผู้อันเทวดาอนุเคราะห์แล้ว ย่อมเห็นความเจริญทุกเมื่อ (พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), 2538)

อานิสงส์ของเทวดาพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท

อานิสงส์ของเทวดาพลีนั้น ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกล่าวเอาไว้ว่า นรชนเมื่อคำนึงถึงเหตุนี้ว่า เราได้ใช้จ่ายโภคทรัพย์เลี้ยงตน แล้วได้ใช้จ่ายโภคทรัพย์เลี้ยงคนที่ควรเลี้ยงแล้ว ได้ผ่านพ้นภัยที่เกิดขึ้นแล้ว ได้ให้ทักษิณาอันมีผลสูงเลิศแล้ว ได้ทำพิธีกรรมทั้งห้าประการแล้ว และได้บำรุงท่านผู้มีศีล สัจธรรม อินทรีย์ ประพฤติพรหมจรรย์แล้ว บัณฑิตผู้อยู่ครองเรือน พึงปรารถนาโภคทรัพย์ เพื่อประโยชน์ใด ประโยชน์นั้นเราก็ได้บรรลุแล้ว เราได้ทำสิ่งที่ไม่ต้องเดือดร้อนแล้ว ชื่อว่าเป็นผู้ดำรงอยู่ในธรรมของพระอริยะ บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญเขาในโลกนี้ เมื่อเขาละจากโลกนี้ไปแล้วย่อมบันเทิงใจในสวรรค์ คัมภีร์พระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้มีการกล่าวถึงอานิสงส์ของการทำเทวดาพลี คือการทำบุญอุทิศให้กับเทวดา โดยในพระสูตรได้แสดงเอาไว้ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสแก่สุนิระ และวัสสการะมหาอำมาตย์ ในภายหลังจากที่พระองค์ได้ฉันของเคี้ยว และของฉันอันประณีตที่ทั้งสองคนได้นำมาถวายด้วยมือของตน เมื่อพระบรมศาสดาทรงฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว จึงได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนา ความว่า “บุรุษชาติบัณฑิตย่อมสำเร็จการอยู่ในประเทศใด พึงเชิญท่านผู้มีศีลผู้สัจธรรม และประพฤติพรหมจรรย์ ให้บริโภคในประเทศนั้น ควรอุทิศทักษิณาเพื่อเทวดาผู้สถิตอยู่ในที่นั้น เทวดาเหล่านั้นอันบุรุษชาติบัณฑิตนับถือบูชาแล้ว ย่อมนับถือบูชาตอบแต่นั้นย่อมอนุเคราะห์บุรุษชาติบัณฑิตนั้น ประหนึ่งมารดาอนุเคราะห์บุตร บุรุษผู้อันเทวดาอนุเคราะห์แล้ว ย่อมเห็นความเจริญทุกเมื่อ” (พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ, 2537)

มนุษย์และเหล่าเทวดาทั้งหลายนั้น ต่างล้วนมีความเกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งสิ้น พระบรมศาสดาทรงสอนให้อยู่อย่างอนุเคราะห์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งถ้าเราอนุเคราะห์เหล่าเทวดาด้วยการทำบุญกุศล แล้วอุทิศให้แก่เทวดาทั้งหลาย และเหล่าเทวดาทั้งหลายก็จะอนุเคราะห์เราตอบแทนเช่นกัน ด้วยการมาคุ้มครองรักษา ป้องกันอันตรายต่าง ๆ ให้กับตัวของเรา โดยให้เรายู่อย่างมีความสุขสบายนั่นเอง ไม่ใช่การบูชาเพื่อเข้าข่ายเป็นมิจฉาทิฐิ แต่ว่าเป็นการบูชาคุณเพื่อเข้าข่ายเป็นสัมมาทิฐิ เพราะว่าเป็นหนทางในเบื้องต้น ที่จะนำเราไปสู่สุคติโลกสวรรค์ได้นั่นเอง จากสาเหตุที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ทำให้เราได้ทราบว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนวิธีการปฏิบัติกับเทวดาที่ถูกต้องอย่างไร และควรจะอนุเคราะห์ หรือควรจะสงเคราะห์เทวดาอย่างไร ให้ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงตรัสเอาไว้ว่า (พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ, 2537)

“ภิกษุทั้งหลายสัมมาทิฐิที่ยังเป็นอสาสะเป็นส่วนแห่งบุญให้ผลแก่ชั้นนี้ คือการมีความเห็นที่ถูกต้องว่า ทานที่ให้แล้วมีผล ญัตติบูชาแล้วมีผล สังเวทย์ที่บวงสรวงแล้วมีผล ผลวิบากของกรรมที่ทำทำชั่วแล้วมีอยู่ โลกนี้มีอยู่ โลกหน้ามีอยู่ มารดามีคุณ บิดามีคุณ สัตว์ที่เป็นโอปปาติกะมีอยู่ และสมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้ดำเนินชอบ ปฏิบัติชอบ ประกาศโลกนี้และโลกหน้าให้แจ่มแจ้ง เพราะรู้อย่างด้วยตนเองในโลกมีอยู่ นี่เป็นสัมมาทิฐิที่ยังเป็นสาสะอันเป็นส่วนแห่งบุญให้ผลแก่ชั้นนี้” เพราะฉะนั้น อานิสงส์ของเทวดาพลี จึงเป็นสิ่งที่เราชาวพุทธควรที่จะศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทำเทวดาพลีที่ถูกต้อง คือการทำบุญเพื่ออุทิศผลบุญกุศล ไปให้แก่เหล่าเทวดาทั้งหลาย เมื่อเทวดาทั้งหลายนั้นได้เสวยผลบุญ ที่เราได้ทำการอุทิศไปให้แล้ว ท่านก็จะมาคุ้มครองรักษาตัวเรา ให้อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะบังเกิดขึ้นกับตัวของเรา ซึ่งในคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาแล้วว่า ถ้าเราได้ทำบุญไปให้แก่เทวดา เทวดาท่านก็จะมารักษาคุ้มครองตัวเรา ให้มีแต่ความสะดวกสบายใจ และเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ก็จะปลอดภัยมีชัยตลอดกาล อันเนื่องด้วยอานิสงส์แห่งการอุทิศผลบุญให้กับเทวดา เรียกว่า เทวดาพลี ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทยังกล่าวเอาไว้ว่า เทวดาก็กับมนุษย์มีความสัมพันธ์กัน ดุจดิวา มารดา กับบุตร ท่านจึงสอนให้เราอนุเคราะห์เทวดา ด้วยการทำบุญอุทิศไปให้แก่เทวดา

บทสรุป

ญาติพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การสงเคราะห์ญาติ การช่วยเหลือเกื้อกูลญาติ และการให้ทรัพย์สินเพื่อช่วยเหลือญาติ ความสำคัญของญาติพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท แบ่งออกเป็นสองอย่าง คือญาติทางโลก และญาติทางธรรม ญาติทางโลก ได้แก่ ญาติทางสายโลหิต อาทิ เช่น ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา พี่ น้อง หลาน และเหลน เพราะถือว่าเป็นคนใกล้ชิดเรามากที่สุด ส่วนญาติทางธรรม ได้แก่ เป็นญาติเพราะบวชให้เป็นพระภิกษุ เป็นญาติเพราะบวชให้เป็นสามเณร เป็นญาติเพราะให้นิสสัย และเป็นญาติเพราะสอนธรรมะให้ อานิสงส์ของญาติพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ เป็นฐานป้องกันภัยศัตรูหมู่พาลทำอันตรายได้ยาก เป็นฐานอำนาจให้ขยายกิจการงานได้ใหญ่โตขึ้น เป็นบุญกุศล เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน ทำให้สนิทสนมคุ้นเคยกัน ทำให้เกิดความสามัคคีกัน ทำให้เกิดความจงรักภักดีต่อกัน ทำให้ตระกูลใหญ่โตมั่นคง ทำให้มีญาติมากทุกภพทุกชาติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่อนุชนคนรุ่นหลัง เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้เกิดขึ้น และเป็นเหตุให้เกิดสันติสุขไปทั่วโลก

อติญาติพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การต้อนรับแขก การสงเคราะห์แขก การรับรองแขกหรือของที่เสียสละรับรองแขก และการใช้ทรัพย์สินสำหรับต้อนรับแขก ความสำคัญของอติญาติพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท แบ่งออกเป็นสองอย่าง ได้แก่ อามิสบูชาปฏิบัติและธรรมปฏิบัติ อามิสบูชาปฏิบัติคือการปฏิบัติด้วยอามิส อาทิ เช่น การต้อนรับแขกผู้มาเยือนด้วยข้าวปลาอาหาร และน้ำดื่ม การให้ที่พักพิงอาศัย และการให้ที่อยู่อาศัย ถือว่าเป็นธรรมเนียมอีกประการหนึ่ง ที่ได้ยึดถือประพฤติปฏิบัติกันในกลุ่มคนไทย ส่วนธรรมปฏิบัติคือการปฏิบัติธรรมโดยธรรม อาทิ เช่น การกล่าวธรรมะให้ฟัง การบรรยายธรรมะให้แขกผู้มาเยือนฟัง และการสั่งสอนธรรมะให้ผู้มาเยือนฟัง ตลอดจนการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม หรือการต้อนรับโดยสมควรแก่ฐานะของแขกผู้มาเยือนว่า ใครควรจะถูกขึ้น

ยื่นรับ ใครควรจะให้ ใครควรจะไปต้อนรับ อานิสงส์ของอติถีพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเอาไว้ว่า บุคคลผู้เคารพในพระบรมศาสดา เคารพในพระธรรม มีความเคารพอย่างแรงกล้าในพระสงฆ์ เคารพในความไม่ประมาท เคารพในปฏิสังขาร ย่อมเป็นผู้ไม่ควรเพื่อความเสื่อม และย่อมเป็นผู้อยู่ใกล้พระนิพพาน (พระอรียานวัตร เขมจารีเถระ, 2537)

บุพเพตพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การทำบุญอุทิศให้กับผู้ตาย หรือการทำบุญให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ผูกติด กับการอุทิศส่วนกุศลแก่หมู่ญาติ ความสำคัญของบุพเพตพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือการให้ทานอีกอย่างหนึ่ง ของบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ และจัดว่าเป็น บุญกิริยาวัตถุ คือที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญ เรียกว่า ปัตติทานมัยบุญ ถือว่าเป็นบุญที่สำเร็จ หรือเกิดขึ้นจากการให้ผลแห่งความดี ที่ตนทำไว้พระพุทธศาสนา อันแสดงถึงการอุทิศส่วนกุศลให้กับคนที่ตายไปแล้ว นับว่าเป็นการยอมรับถึงความมีอยู่ของผลบุญ ที่บุคคลนั้นได้อุทิศไปให้ผู้ตาย ส่วนอานิสงส์ของบุพเพตพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น ในคัมภีร์พระไตรปิฎกได้แสดงเอาไว้ว่า การทำบุพเพตพลีย่อมบำรุงความรัก และความนับถือในบรรพบุรุษของตนเอง ทำให้เจริญกุศลส่วนกตัญญูกตเวทิตา อันเป็นทางมาแห่งความรุ่งเรืองของวงศ์สกุล และยังทำให้มีความเจริญรุ่งเรือง งอกงามไปพลุลยในชีวิตตลอดไป (พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, 2547)

ราชพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การบำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากร การถวายเป็นหลวง การบริจาคทรัพย์ช่วยเหลือประเทศชาติ การเสียสละร่างกายเพื่อชาติบ้านเมือง และการทำคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง ความสำคัญของราชพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือการช่วยทางรัฐ การช่วยทางหลวง ด้วยการเสียภาษีอากร และการบริจาคทรัพย์ช่วยเหลือประเทศชาติ นับว่าเป็นการเสียสละเพื่อสังคมส่วนรวม เพื่อช่วยกันพัฒนาประเทศชาติบ้านเมือง ให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป คัมภีร์พระไตรปิฎกกล่าวไว้ว่า เมื่ออาศัยร่มเงาของต้นไม้ใด ไม่ควรหักรานกิ่งของต้นไม้ นั้น ผู้ประทุษร้ายมิตรเป็นคนเลวทราม ทำนองเดียวกัน เราอาศัยแผ่นดินใด ต้องรู้จักคุณของแผ่นดินนั้น ส่วนอานิสงส์ของราชพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ ทำให้เป็นที่รักของพระราชา ทำให้เป็นที่รักของประชาชน ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากบุคคลทั่วไป ทำให้ได้รับความเคารพนับถือจากผู้ดีมีการศึกษา และทำให้เป็นที่ยำเกรงของเจ้านายทุกระดับชั้น (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548)

เทวตาพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การทำบุญอุทิศให้กับเทวดา หรือของถวายให้แก่เทวดา ด้วยการแผ่ส่วนบุญอุทิศให้แก่เทวดาทั้งหลาย เรียกว่า บูชาเทวดา ความสำคัญของเทวตาพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือการทำบุญอุทิศให้กับทวยเทพทั้งหลาย ที่คอยปกป้องรักษาตัวเรา การอุทิศบุญให้กับเทวดาประจำเมือง ที่คอยดูแลรักษาเมือง เพื่อไม่ให้ภัยพิบัติต่าง ๆ ผลแห่งทักษิณาทานที่จะมากได้นั้น พระพุทธองค์ทรงสอนว่า ต้องทำบุญกับสมณพราหมณ์ ผู้มีศีลบริสุทธิ์เว้นจากความประมาท มุ่งฝึกฝนตนจนสงบระงับดับกิเลส หากทำได้เช่นนั้นแม้ว่าทรัพย์จะหมดไป แต่เป็นไปเพื่อประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ ส่วนอานิสงส์ของเทวตาพลีในพระพุทธศาสนาเถรวาท ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎกว่า เทวตาพลีเป็นการทำบุญอุทิศให้เทวดา เทวดาย่อมคุ้มครองรักษาผู้นั้น ด้วยคิดว่าคนเหล่านี้ แม้ไม่ได้เป็นญาติของเรา แต่ยังมีน้ำใจให้ส่วนบุญแก่เรา เราควรอนุเคราะห์เขาตามสมควร คติทางพระพุทธศาสนาเถรวาทเชื่อว่า

ขณะที่เราทำบุญแล้วกรวดน้ำ แผลส่วนบุญกุศลไปให้เทวดา พวกเทวดาที่ได้รับการบูชา ก็จะกลับมา มี
กัลยาณจิตคิดป้องกันรักษา ช่วยให้เราแคล้วคลาดปลอดภัย และอยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป (พระพรหมคุณา
ภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553)

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก,

_____. (2548). หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก,

_____. (2556). คู่มือชีวิต. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม,

_____. (2545). แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: สื่อตะวัน,

_____. (2559). หลักแม่บทของการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ: กัลยาณธรรม,

_____. (2544). เรื่องเหนือสามัญวิสัย. กรุงเทพฯ: ธรรมดา,

_____. (2553). หลักชาวพุทธ. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก,

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2556). พระธรรมเทศนา 57 กัณฑ์. กรุงเทพฯ: สามลดา,

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง

_____. (2554). ชาดกในธรรมบท. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง,

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2547). พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา,

_____. (2547). จาริกบุญ จาริกธรรม. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย,

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปญฺโญ). (2550). ธรรมะกับการเมือง. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น,

_____. (2555). ภาษาคน ภาษาธรรม. กรุงเทพฯ: ธรรมะอินเตอร์เน็ต,

_____. (2557). คู่มือมนุษย์ ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา,

_____. (2560). มงคลชีวิต. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา,

พระราชบัณฑิต (ชัยทวี คุตตจิตฺโต). (2514). มงคลเทศนาทางก้าวหน้าของชีวิต. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การ
พิมพ์,

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2538). กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา,

พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ. (2537). คติความเชื่อของชาวอีสาน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ. (2547). หนังสือมงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์,